

ΛΑΜΠΡΟΥ Ε. ΚΟΤΣΙΡΗ
ΚΑΘΗΓΗΤΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΡΑΝΙΑΣ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ-ΑΓΓΕΛΙΔΟΥ
ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

**ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ ΚΑΙ
ΕΚΚΑΘΑΡΙΣΗΣ ΤΩΝ
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ
Θ Ε Σ Σ Α Λ Ο Ν Ι Κ Η

1998

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΛΩΡΙΤΗΣ
ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ ΠΑΡ' ΑΡΕΙΩ ΠΑΓΩ
ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ 72 - ΑΘΗΝΑ , Τ.Κ. 106 78
ΤΗΛ. : 38 19 180
Δ.Ο.Υ. Α ΑΘΗΝΩΝ - Α.Φ.Μ. 42257692

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η εξυγίανση των επιχειρήσεων που βρίσκονται σε κρίση αποτελεί ένα από τα πλέον ακανθώδη ζητήματα της οικονομικής πολιτικής που χαράζει κάθε κυβέρνηση. Η διάσωση και η επιβίωση αυτών των επιχειρήσεων, όπως και η αναδιάρθρωσή τους, εντάσσεται στους στόχους κάθε αναπτυξιακού προγράμματος.

Τα διάφορα ερμηνευτικά ζητήματα σχετικά με τις διατάξεις που αφορούν το θεσμό της εξυγίανσης, τη θέση της νομολογίας και της θεωρίας αισιοδοξεί να αναλύσει και να αντιμετωπίσει το παρόν σύγγραμμα.

Έναυσμα για τη συγγραφή του μας έδωσε ως διδάσκοντες, η επεξεργασία των θεμάτων αυτών στο πλαίσιο του κύκλου των μεταπτυχιακών μαθημάτων του Πτωχευτικού Δικαίου και του Δικαίου της Εξυγίανσης του Τομέα Εμπορικού Δικαίου του Νομικού Τμήματος του Α.Π.Θ.

Θεσσαλονίκη, 22 Απριλίου 1998

*Λάμπρος Κοσίρης
Ράνια Χατζηνικολάου-Αγγελίδου*

θάρισης. Ως έξοδα εκτέλεσης νοούνται οι αναγκαίες δαπάνες που αποβλέπουν στο γενικό συμφέρον όλων των δανειστών και αφορούν τόσο στην εκτέλεση καθεαυτήν, όσο και στην όλη λειτουργία της διαδικασίας εκκαθάρισης⁴⁵. Τετοια έξοδα θεωρούνται ο φόρος μεταβίβασης ακίνητης περιουσίας, ο Φ.Π.Α., τα έξοδα για ΔΕΗ, οι εισφορές στο ΙΚΑ και η δαπάνη για την έκδοση πιστοποιητικού φορολογικής ενημερότητας, αναγκαία για τη σύναψη σύμβασης αγοράς της εκκαθαριζόμενης επιχείρησης από τρίτον⁴⁶.

Επίσης, στα έξοδα εκτέλεσης συμπεριλαμβάνεται και η αντιμισθία συνδίκου της πτώχευσης, που προηγήθηκε τυχόν της ειδικής εκκαθάρισης. Στην τελευταία αυτή περίπτωση μετά την προαφαίρεση των εξόδων εκτέλεσης της εκκαθαριστικής διαδικασίας, προαφαιρούνται αμέσως μετά και τα έξοδα που έγιναν κατά τη διάρκεια της πτώχευσης. Τα έξοδα αυτά χαρακτηρίζονται από το νόμο ως «οιονεί ομαδικά πιστώματα» (άρθρ. 6 § 18 περ. ιη' ν. 2479/1997), γιατί δημιουργήθηκαν κατά τη διάρκεια της πτώχευσης και διατηρούν το προνόμιό τους και το χαρακτήρα τους ως «οιονεί ομαδικά πιστώματα» μετά τη μετάβαση από την πτώχευση σε άλλη μορφή συλλογικής διαδικασίας, όπως αυτή της εκκαθάρισης του άρθρου 46 ή 46α⁴⁷.

Γενικά, όλα τα έξοδα της ειδικής εκκαθάρισης-διαχείρισης και λειτουργίας της προβληματικής επιχείρησης αποτελούν «ομαδικά» πιστώματα και προηγούνται από κάθε διανομή.

Συμπερασματικά, πρέπει να τονισθεί, ότι για να επιτευχθεί ο σκοπός της εκκαθάρισης του άρθρου 46 ν. 1892/90 που συνίσταται στην ταχεία συλλογική ικανοποίηση των δανειστών, η διαδικασία

45. Έτσι βλ. ΑΠ 1100/1996 ΕΕμπΔ 1997. 105.

46. Για τις δαπάνες που θεωρούνται έξοδα και προαφαιρούνται από το εκπλειστηρίασμα από τον εκκαθαριστή βλ. ΑΠ 1153/1994 ΔΕΕ 1995. 195, Εφαθ 5075/1995, ΔΕΕ 1995. 1080, ΕφΠειρ 270/1996, ΔΕΕ 1996. 706.

47. Για την τύχη των ομαδικών απαιτήσεων στην πτώχευση όταν αυτή εναλλάσσεται με την εκκαθάριση του άρθρ. 46, βλ. Γ. Λωρίτη, Η τύχη των εξόδων της πτώχευσης (ομαδικών πιστωμάτων) σε μετάβαση από πτώχευση σε εκκαθάριση, ΕΕμπΔ 1997, σελ. 166, Εφαθ 10539/1996 ΔΕΕ 1997. 722 με παρατηρήσεις Κ. Μπέτζιου-Κάμτζιου, σελ. 723. Προβληματισμό για τη διατήρηση ή μη της προνομιακής μεταχείρισης των ομαδικών πιστωτών βλ. Ε. Περάκη, ό.π., ΕπισκεΔ Β/1996. 274 αλλά και πιο κάτω (αριθμ. 94).

θρο 2 § 3 ν. 2302/1995. Συνεπώς από την απαγόρευση αναγκαστικής εκτέλεσης κατά της υπό εκκαθάριση επιχείρησης καταλαμβάνονται και οι ομαδικοί πιστωτές που δημιουργούνται από τον εκκαθαριστή, όπως λ.χ. οι προμηθευτές, έξοδα ΔΕΗ, ύδρευσης κ.λ.π. κατά τη διάρκεια της εκκαθαριστικής διαδικασίας, μέτρο όμως που θα αποθαρρύνει τους τρίτους να συναλλάγουν με τον εκκαθαριστή, ή θα συναλλάσσονται μόνον με τη λήψη ασφαλειών ή εγγυήσεων. Παρά την απαγόρευση αναγκαστικής εκτέλεσης ατομικής ή συλλογικής για τους ομαδικούς πιστωτές, πρέπει να τονισθεί, ότι οι πιστωτές αυτοί πρέπει να διατηρούν την προνομιακή τους θέση⁵¹.

Όπως ήδη ειπώθηκε, η απαγόρευση αναφέρεται σε μέτρα αναγκαστικής εκτέλεσης και όχι σε άλλα μέτρα ατομικής δίωξης, όπως στο άρθρο 8 § 4 ν. 1386/83. Νεώτερες αποφάσεις που εκδόθηκαν εφαρμόζοντας την εξυγιαντική διαδικασία του ν. 1892/90, δέχονται τη δυνατότητα άσκησης όχι μόνον αναγνωριστικής αγωγής αλλά και καταψηφιστικής κατά της υπό εκκαθάριση επιχείρησης. Έτσι η ΟΛΑΠ με την υπ' αριθ. 16/1994⁵² απόφασή της, υποστήριξε ότι δεν αποκλείεται η έγερση καταψηφιστικής αγωγής για χρέη της επιχείρησης που είχε υπαχθεί στο ν. 1386/83, ως προς την οποία ισχύει η αναστολή εκτέλεσης, και επιβάλλεται να ισχύσει ανάλογη διάταξη και στο στάδιο της εκκαθάρισης, θεμελιώνοντάς την στο σκοπό που επιδιώκει η εκκαθάριση του άρθρου 46 και η ειδική εκκαθάριση του άρθρου 46α με την αναστολή, εφόσον η ειδική εκκαθάριση υποκαθιστά την κοινή αναγκαστική εκτέλεση και την πτώχευση και στη διαδικασία της διαγνωστικής δίκης. Συνεπώς, δεν απαγορεύεται η έναρξη διαγνωστικής δίκης ή η άσκηση διαπλαστικών δικαιωμάτων (καταγγελία, υπαναχώριση), ο συμψηφισμός ούτε η εκούσια από μέρους της επιχείρησης πληρωμή ληξιπρόθεσμων χρεών⁵³. Επίσης είναι απολύτως

51. Κριτική της ρύθμισης αυτής βλ. *Ε. Περάκη*, ό.π. ΕπισκεΔ Β/1996, σελ. 272-274 αλλά και *Γ. Λωρίτη*, ό.π. ΕΕμπΔ 1997, σελ. 166, επίσης βλ. πιο πάνω (αριθμ. 92).

52. Βλ. (Ολ.) ΑΠ 16/1994 δημοσιευμένη στην ΕΕμπΔ 1995. 109 και ΝοΒ 1996. 34 και ΕλλΔικ 35. 1261.

53. Έτσι βλ. *Π. Μάζη*, ό.π. (Γνμδ.) Δ 27. 213, *Ε. Περάκη*, ό.π. ΕπισκεΔ Β/1996, σελ. 272, ΑΠ 340/1993 ΕλλΔικ 35. 398 και ΝοΒ 1994. 996, Εφαθ 3469/1991 ΕλλΔικ 1993. 617, Εφαθ 2270/1995 ΕΕμπΔ 1995. 693.

διανομής. Τέτοιες απαιτήσεις είναι τα έξοδα για ΔΕΗ, για εισφορές στο ΙΚΑ κ.λ.π.⁹⁰.

γ) Τα δάνεια και τα έξοδα λειτουργίας του εκκαθαριστή για τη συνέχιση λειτουργίας της υπό ειδική εκκαθάριση επιχείρησης. Τα ποσά αυτά προαφαιρούνται και ικανοποιούνται πριν από τη διανομή, δηλ. δεν υπόκεινται στον περιορισμό του 1/3 σε περίπτωση συνδρομής και ενυπόθηκων απαιτήσεων⁹¹.

δ) Τα έξοδα προηγηθείσης πτώχευσης, ως «οιονεί ομαδικά πιστώματα», στην περίπτωση που η επιχείρηση πριν τεθεί σε εκκαθάριση είχε κηρυχθεί σε πτώχευση⁹².

ε) Τις απαιτήσεις των εργαζομένων του άρθρου 31 του ν. 1545/1985, από την παροχή εξαρτημένης εργασίας και από αποζημιώσεις, λόγω της καταγγελίας της εργασιακής σχέσης. Οι απαιτήσεις αυτές ικανοποιούνται πριν από τη διαίρεση του εκπλειστηριάσματος σε ποσοστό 1/3 και 2/3 κατ' άρθρ. 977 ΚΠολΔ, δηλ. εξ ολοκλήρου και όχι κατά το 1/3 του ποσού αυτού, όταν υπάρχουν απαιτήσεις ενυπόθηκων πιστωτών. Οι απαιτήσεις αυτές κατατάσσονται στην τρίτη τάξη των προνομίων του άρθρου 975 ΚΠολΔ⁹³.

στ) Απαιτήσεις του Δημοσίου για τη μη καταβολή δασμών, προστίμων και προσαυξήσεων που βεβαιώθηκαν πριν ή μετά την υπαγωγή, οι οποίες ικανοποιούνται προνομιακά κατατασσόμενες στην τέταρτη τάξη των προνομίων του άρθρου 975 ΚΠολΔ (άρθρ. 46γ § 2 ν. 1892/1990).

140. Μη προαφαίρεση ποσών. Από το προϊόν διανομής, ο εκκαθαριστής δεν έχει δικαίωμα να προαφαιρέσει ποσά τα οποία δεν αποτελούν έξοδα εκτέλεσης. Έτσι δεν προαφαιρούνται: α) απαιτήσεις

90. Έτσι ΜΠρωτΠειρ 809/1996 ΔΕΕ 1997. 374 και ΕφΑθ 5075/1995 ΔΕΕ 1995. 1080.

91. Βλ. ΜΠρωτΠειρ 809/1996 ΔΕΕ 1997. 374 και ΕφΑθ 5075/1995 ΔΕΕ 1995. 1081 και πιο πάνω (αριθμ. 92).

92. Βλ. πιο πάνω (αριθμ. 92) αλλά και Γ. Λωρίτη, ό.π., ΕΕμπΔ 1997, σελ. 166 και ΕφΑθ 10539/1996 ΔΕΕ 1997, σελ. 722 με σημείωση Κ. Μπέτσιου-Κάμτσιου.

93. Βλ. σχετικά Κ. Παμπούκη, ό.π. ΕπισκΕΔ/1995, σελ. 505 επ., Μ. Αγγελάκη, ό.π., Δ.Εν.Ελλ.Τρ. 1992, σελ. 85, ΑΠ 184/1995, ΔΕΕ 1995. 1008, ΕφΑθ 4004/1991 ΝοΒ 39. 1396, ΕφΑθ 5075/1995, ΔΕΕ 1995. 1080. Επίσης Α. Αργυριάδη, ό.π., ΕλλΔνη 29. 243 αναφερόμενος στην εκκαθάριση του ν. 1386/1983.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αγγελάκης Μ.*, Το σημερινό καθεστώς της ειδικής εκκαθάρισης των προβληματικών και υπερχρεωμένων επιχειρήσεων, Δελτ. Εν.Ελλ.Τρ. 1991, σελ. 81.
- , Η ειδική εκκαθάριση των προβληματικών και υπερχρεωμένων επιχειρήσεων, σύμφωνα με το ν. 2000/1991, Δελτ. Εν.Ελλ.Τρ. 1992, σελ. 81.
  - , Συμφωνίες πιστωτών και προβληματικής ή υπερχρεωμένης επιχείρησης για ρύθμιση ή περιορισμό των χρεών της κατά το άρθρο 44 ν. 1892/1990, Δελτ. Εν.Ελλ.Τρ. 1996, σελ. 62 επ.
- Αλεξανδρίδου Ε.*, Δίκαιο εμπορικών εταιριών, τεύχ. β' Κεφαλαιουχικές εταιρίες, Ανώνυμη εταιρία, 1995.
- Αντωνόπουλος Β.*, Πτωχευτική Ικανότητα των Εταιριών (1986).
- , Δίκαιο Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας (Ένταξη του στην έννομη τάξη) 1993.
  - , Δίκαιο Εμπορικών Εταιριών ΙΙ. Κεφαλαιουχικές Εταιρίες, β' έκδ. 1998.
  - , Η μεταβίβαση του σήματος και των ουσιαστικών διακριτικών γνωρισμάτων (1998).
- Αργυριάδης Α.*, Περί συμβιβασμού συνδίκου κατ' άρθρο 577 ΕΝ, ΠειρΝ 1980, 531 επ.
- , Θέση συνδίκου και οργάνων ΑΕ υπό διοίκηση άρθρου 8 ν. 1386/1983, (Γνμδ.) ΕΕμπΔ 1985, 544 επ.
  - , Ζητήματα από την υπαγωγή προβληματικών επιχειρήσεων στις ρυθμίσεις του ν. 1386/1983, ΝοΒ 32 (1984), 1681 επ.
  - , Η ειδική εκκαθάριση των προβληματικών επιχειρήσεων, ΕλλΔνη 1987, 241 επ.
  - , Τοκοφορία εργατικών απαιτήσεων στην ειδική εκκαθάριση προβληματικών επιχειρήσεων, ΝοΒ 1988, 738 επ.

- , Επιτρεπτό εφέσεως εναντίον αποφάσεως περί καθορισμού της πρώτης προσφοράς επί ειδικής εκκαθάρισεως ανώνυμης εταιρίας (άρθρ. 20 ν.δ. 3562/1956 και άρθρ. 9 ν. 1386/1983), (Γνμδ.) ΕΕμπΔ 1988, 713 επ.
- , Προνομιακή ικανοποίηση των απαιτήσεων του ΟΑΕ κατά προβληματικών επιχειρήσεων (Γνμδ.) ΕΕμπΔ 1990, 335.
- , Διατυπώσεις και προθεσμίες στην ειδική εκκαθάριση του άρθρου 46α ν. 1892/1990 (Γνμδ.), Δελτ.Εν.Ελλ.Τρ. 1994, 122.
- , Δημόσιος πλειοδοτικός διαγωνισμός του άρθρου 46α ν. 1892/1990 και κοινοποίηση προγράμματος προς το Δημόσιο (Γνμδ.), ΔΕΕ 1995, 254.

Κοτσίρης Α., Πτωχευτικό δίκαιο (5η έκδ.) 1996.

- , Δίκαιο του ανταγωνισμού (1986).
- , Υπαγωγή του πρωτοφειλέτη στη διαδικασία εξυγίανσης και συνέπειες ως προς τους εγγυητές, ΕΕΝ 1987, σελ. 725 επ. και Σύγχρονα Προβλήματα του Εμπορικού Δικαίου (1994), σελ. 211-228.
- , Η τύχη της επωνυμίας στην ειδική εκκαθάριση ανώνυμης εταιρίας, (Γνμδ.), ΔΕΕ 1995, 1027.

Κρητικός Π., Άρθρο 479 ΑΚ εις Γεωργιάδη/Σταθόπουλο.

Κωνσταντινίδης Ν., Προβληματικές επιχειρήσεις ιδιωτικού τομέα: επιπτώσεις επί των εργασιακών σχέσεων, ΝοΒ 46 (1998), 39 επ.

Ληξουριώτης Ι., Παρατηρήσεις στο Δ.Ε.Ε. 1995.1002.

Λιακόπουλος Θ., Δίκαιο εξυγίανσης και εκκαθάρισης επιχειρήσεων (1994).

- , Ζητήματα εμπορικού δικαίου IV, 1997.
- , Συλλογικές διαδικασίες ικανοποίησης των πιστωτών και εξυγίανση των επιχειρήσεων (λειτουργικές μεταβολές στο πτωχευτικό δίκαιο), ΕΕμπΔ 1983, 185 επ., 369 επ.
- , Διαδικασία εξυγίανσης των επιχειρήσεων, ΕΕμπΔ 1984, 7 επ.
- , Ερμηνευτικά ζητήματα στο δίκαιο της εξυγίανσης των επιχειρήσεων, ΕΕμπΔ 1986, 401.

Λωρίτης Γ., Η τύχη των εξόδων της πτώχευσης (ομαδικών πιστωμάτων) σε μετάβαση από πτώχευση σε εκκαθάριση, ΕΕμπΔ

1997, 160 επ.

- Μάζης Π.*, Θέση επιχείρησης σε εκκαθάριση με τις διατάξεις του ν. 1386/1983 (Ο.Α.Ε.Δ.) (Γνμδ.) ΕΕμπΔ 1987, 158.
- , Ειδική εκκαθάριση επιχείρησης (Γνμδ.) Δ. 25, 558.
  - , Θέση σε ειδική εκκαθάριση επιχείρησης με βάση το άρθρο 46α ν. 1892/1990. Υπόδειξη πλειοδότη από τον εκκαθαριστή (Γνμδ.) Δ. 26, 778.
  - , Σύμβαση εξυγίανσης επιχείρησης κατά το άρθρο 44 Ν. 1892/1990. Υπολογιζόμενες απαιτήσεις και επιρροή μεταγενέστερης δικαστικής αναγνώρισης άλλων χρεών (Γνμδ.), ΔΕΕ 1995, 713.
  - , Ειδική εκκαθάριση επιχείρησης άρθρ. 46α ν. 1892/1990 (Γνμδ.), Δ 27, 210.
  - , Προσβολή πλειοδοτικού διαγωνισμού στο πλαίσιο της ειδικής εκκαθάρισης άρθρου 46α ν. 1892/1990 (Γνμδ.) Δ 27, 1216.
  - , Εξυγίανση επιχείρησης με το άρθρ. 44 ν. 1892/1990 (Γνμδ.) ΔΕΕ 1996, 680.
- Μιχαλόπουλος Γ.*, Η προληπτική και η θεραπευτική ενέργεια των μέτρων για την εξυγίανση των επιχειρήσεων, ΕΕμπΔ 1985, 37.
- Μπέης Κ.*, Πολιτική Δικονομία, τ. 17, Εκούσια δικαιοδοσία, Γεν.Μέρ.
- , Χαρακτήρας της δια πλειστηριασμού πώλησης και εκκαθάρισης της περιουσίας προβληματικών επιχειρήσεων (Γνμδ.) Δ. 22, 175.
- Μπαλογιάννη Ε.*, Παρατηρήσεις σε Δ. 28, 313.
- , Παρατηρήσεις σε Δ. 28, 46.
- Μπέτζιου-Κάμτσιου Κ.*, Παρατηρήσεις σε ΔΕΕ 1995, 763.
- , Παρατηρήσεις σε ΔΕΕ 1997, 723.
- Μποτόπουλος Β.*, Εισήγηση προς την Ολομέλεια του ΣτΕ, ΝοΒ 1985, 184 και Αρμ. 1985. 323.
- Μποτόπουλος Κ.*, Η εκκαθάριση των τραπεζών, ένας ατελής θεσμός (Γνμδ.) ΔΕΕ 1996, 675.
- Μπρατσιώτης Ι.*, Διαγραφή χρεών πλειστηριαζόμενης επιχείρησης (Γνμδ.) Δ 23, 882 επ.
- , Η θέσπιση της ειδικής εκκαθάρισης του άρθρου 46α του